

Похиленко Наталія Михайлівна, Чуприна Яніна Олександрівна, к.е.н., старший науковий співробітник відділу організації менеджменту, публічного управління та адміністрування, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, Україна)
Чуприна Яніна Олександрівна, старший викладач кафедри правового регулювання економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (м. Харків, Україна)

Pokhylenko Nataliia, PhD in Economics, Senior Researcher of the Organization Management and Public Administration Department, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics" (Kyiv, Ukraine), <https://orcid.org/0000-0002-0255-001X>
Chupryna Yanina, Senior Lecturer of the Department of Legal Regulation of the Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Kharkiv, Ukraine), <https://orcid.org/0000-0002-6645-0296>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ CONCEPTUAL FRAMEWORK OF RESILIENCE IN SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT

Похиленко Н. М., Чуприна Я. О. Концептуальні засади резильєнтності сталого сільського розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. Том 11. № 1. С. 59 – 62.

Pokhylenko N., Chupryna Y. Conceptual framework of resilience in sustainable rural development. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. Volume 11. № 1. pp. 59 – 62.

Метою статті є дослідження концептуальних засад резильєнтності сільських територіальних громад під час впровадження принципів сталого розвитку. Досліджено концептуальні засади резильєнтності сталого сільського розвитку в умовах зростання глобальних і національних викликів, зокрема екологічних, енергетичних, демографічних, продовольчих та воєнних криз. Обґрунтовано, що сучасна парадигма сталого розвитку, закріплена в міжнародних документах та інтегрована в стратегічне планування України, потребує доповнення категорією резильєнтності як здатності соціально-економічних систем протистояти шокам, адаптуватися та трансформуватися без втрати базових функцій і цінностей. Проаналізовано еволюцію наукових підходів до трактування сталого розвитку в американській, європейській та постколоніальній традиціях, а також особливості українського дискурсу, що поєднує глобальні принципи з воєнними реаліями та євроінтеграційними орієнтирами. Узагальнено підходи до визначення резильєнтності як багаторівневої властивості особистості та спільноти, що проявляється через здатність до мобілізації ресурсів, навчання, самоорганізації та колективної дії. Систематизовано ключові чинники підвищення резильєнтності сільських громад: різноманітність реакцій, мережеві зв'язки, культура навчання, поліцентричність управління, розвиток соціального капіталу, лідерство, прийняття складної перспективи, локальне управління та наявність комунікаційної інфраструктури. Визначено роль інституційної стійкості, економічної спеціалізації, підтримки інновацій і цифровізації як стратегічних компонентів посилення спроможності сільських територій до відновлення і довгострокової трансформації. Обґрунтовано, що резильєнтний сталий розвиток передбачає комплексний підхід, який інтегрує економічний, соціальний та екологічний виміри, антикризове управління, адаптивність і гармонізацію інтересів нинішніх і майбутніх поколінь. Зроблено висновок про необхідність імплементації концептуальних засад резильєнтності у практику стратегічного планування розвитку сільських територіальних громад України з урахуванням інституційної спроможності та місцевої демократії.

Ключові слова: сталий сільський розвиток, резильєнтність, стратегічне забезпечення, сільські територіальні громади, інституційна стійкість, соціальний капітал.

The purpose of this study is to examine the conceptual framework of resilience within rural territorial communities in the implementation of sustainable development principles. The article investigates the conceptual underpinnings of resilience in sustainable rural development under conditions of escalating global and national challenges, including environmental, energy, demographic, food security and military crises. It is substantiated that the contemporary paradigm of sustainable development, enshrined in international documents and integrated into Ukraine's strategic planning framework, requires supplementation by the category of resilience, understood as the capacity of socio-economic systems to withstand shocks, adapt and transform without losing their core functions and values. The evolution of scholarly approaches to the interpretation of sustainable development in American, European and postcolonial traditions is analysed, alongside the specific features of the Ukrainian discourse, which combines global principles with wartime realities and European integration priorities. Approaches to defining resilience are synthesised as a multi-level attribute of both individuals and communities, manifested through the capacity to mobilise resources, learn, self-organise and engage in collective action. The key factors enhancing the resilience of rural communities are systematised, including diversity of responses, network linkages, a culture of learning, polycentric governance, the development of social capital, leadership, the acceptance of complexity, local self-governance, and the availability of communication infrastructure. The role of institutional robustness, economic specialisation, support for innovation and digitalisation is identified as a strategic component in strengthening the capacity of rural territories for recovery and long-term transformation. It is argued that resilient sustainable development requires an integrated approach that combines economic, social and environmental dimensions with crisis management, adaptability and the harmonisation of the interests of present and future generations. The study concludes that the conceptual framework of resilience should be embedded in the strategic planning practice of rural territorial community development in Ukraine, taking into account institutional capacity and the principles of local democracy.

Keywords: sustainable rural development; resilience of rural communities; community-led development; social capital.

Вступ

В умовах посилення екологічних та паливно-енергетичних криз, зростання демографічних та продовольчих викликів, тривалих воєнних конфліктів, поглиблення відмінностей рівня життя між різними соціальними верствами та країнами нагальним постало встановлення збалансованих, гармонійних взаємовідносин між людиною, суспільством та природою. Міжнародною спільнотою визнано, що окреслені умови загрожують існуванню людства та перешкоджають його прогресу. З метою напрацювання візії протистояння зазначеним викликам у 1987 році було розроблено Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку (Комісія Брундтланд), а у 2015 році прийнято ООН Порядок денний сталого розвитку до 2030 року (Agenda 2030), який передбачає досягнення 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань. В основі цієї концепції є необхідність знаходження балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь. Просувається ідея розкриття людського та соціального потенціалу для отримання максимальної вигоди від економічної діяльності за умов ощадливого ставлення до природних ресурсів.

Водночас окреслені виклики часто виникають не відокремлено, а накладаються, вимагаючи швидких реакцій для

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Похиленко Наталія Михайлівна, Чуприна Яніна Олександрівна, 2026

протидії. Тож запропонована Еммі Вернер (E. Werner) у 90-х рр. XX ст. концепція психологічної стійкості, або резильєнтності, знайшла своє відображення в різних сферах, зокрема у менеджменті і економіці.

В Україні ще в 1999 році Постановою Верховної Ради (№ 1359-XIV від 24 грудня 1999 року) було схвалено Концепцію сталого розвитку населених пунктів для визначення основних напрямів державної політики країни, правових та економічних шляхів їх реалізації. Завдання сталого розвитку й досі активно інтегруються у стратегічні плани розвитку територіальних громад, вибудовуючи їхню резильєнтність в межах високого рівня невизначеності та зовнішніх потрясінь, передусім пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації. Тож зростає актуальність визначення концептуальних засад резильєнтності сталого сільського розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У пошуку рішень проблем суспільного розвитку, взаємодоповнюваності та взаємозалежності соціально-екологічних систем різні аспекти проблематики сталого розвитку висвітлені у працях науковців як закордонних, так і вітчизняних наукових шкіл: Дейлі Г., Бірманна Ф., Ескобар А., Мельник Л., Хлобистов С., Данилишин Б., Лупенко Ю. Питання пошуку характеристик резильєнтності сільської громади перебуває у фокусі досліджень Ернандеса А., Гуторова А., Пугачова М. Дослідженню сутності інституційної стійкості та виокремленню інституцій, які її можуть забезпечити у повоєнному розвитку економіки України, присвячено праці Хаустовой В., Решетняк О. та Зінченко В.

Визнаючи цінність наявних розробок і отриманих результатів, зазначимо, що подальших досліджень потребують теоретичне трактування сталого розвитку та прикладні питання його забезпечення в умовах трансформаційних перетворень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження концептуальних засад резильєнтності сільських територіальних громад під час впровадження принципів сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття сталого розвитку виступає однією із фундаментальних категорій сучасної соціально-економічної науки. Паралельно з політичним визнанням поняття сталого розвитку триває наукова дискусія, що продукує відмінні його трактування та моделі реалізації, пов'язані з філософськими традиціями, соціальними очікуваннями та рівнем економічного розвитку країн [1].

Американський науковий підхід сформувався довкола ідеї екологічної економіки. Її засновник Дейлі Г. на протигагу ідеології безмежного економічного зростання, експлуатуючи ресурси, запропонував перейти до стану рівноваги в економіці [2]. А його послідовники Костанса Р. та Коммонс М. обґрунтували біофізичні межі розвитку економічних систем.

Європейській науковій традиції спираються на міждисциплінарний підхід до вирішення глобальних проблем. Основоположними виступають твердження Бірманна Ф. щодо «адаптивного управління сталим розвитком», яке окреслює взаємозалежність зміни клімату, біорізноманіття, а також складності управління в глобальних масштабах [3]. Доповнюючими є ідеї Еденгофера О., який виступає за енергетичний перехід, декарбонізацію та трансформацію фінансових інструментів, пов'язаних з підтримкою кліматичних цілей.

У країнах Глобального Півдня сталий розвиток розглядається як потенційний засіб відтворення неоколоніальних структур і лише частково – як інструмент екологічної модернізації. Ескобар А. та Агравал А. акцентують увагу на самоорганізації громад, культурній сталості та праві на розвиток відповідно до цінностей та знань місцевого населення [4].

В українському контексті науковий дискурс щодо сталого розвитку виступає як синтез глобальних принципів із локальною динамікою, пов'язаними з воєнними реаліями, євроінтеграційними прагненнями України та особливостями просторової організації країни [5; 6; 7].

Запровадження принципів сталого розвитку має дозволяти протистояти стресовим ситуаціям та забезпечувати швидке відновлення після шоків або криз, в т.ч. економічних. Такі властивості описуються терміном «резильєнтність». До синонімічного ряду термінів, що ідентифікуються з резильєнтністю, належать дефініції «стресостійкість», «життєстійкість», «життєздатність», «стійкість до травми», «психологічна пружність». Алістер Адам Ернандес (Alistair Adam Hernández) трактує резильєнтність як здатність системи поглинати шоки та змінюватись, зберігаючи при цьому свої основні функції, структури, ідентичність та підтримувати зворотні зв'язки [8].

Резильєнтність може проявлятися як на рівні особистості через емоційну, психологічну, фізичну стійкість, так на рівні спільнот різного масштабу (родина, колектив, громада, країна, об'єднання країн). Під резильєнтністю спільноти розглядається здатність групи людей (громади, колективу) об'єднуватись для спільного протистояння кризам, адаптувати свою поведінку до складних умов життєдіяльності та відновлення після травмуючих подій. Ключовими факторами реалізації резильєнтності спільноти є міцність соціальних зв'язків, традиції взаємодопомоги, наявність спільних цінностей та здатність до швидкої мобілізації ресурсів.

Узагальнюючи результати досліджень характеристик стійкості місцевих громад, що підтримують ініціативу CLLD (місцевий розвиток, керований громадою) Ернандес А. [8] виокремлює ряд факторів підвищення резильєнтності сільських громад, що розглядаються як система.

1. Різноманітність реакцій членів громади. Властивістю стійкості системи, такої як громада, є здатність в кризових умовах порушення функціональності одних її елементів компенсувати функціями інших.

2. Зв'язок елементів мережевої системи. В такій системі, як сільська громада, окремі елементи є відносно незалежними, але водночас достатньо залежними одна від одної, щоб сприяти її резильєнтності. Такі системи з досить низькими витратами на канали комунікації забезпечують ефективну та швидку передачу інформації. Наявність міцних соціальних зв'язків та активного інформаційного обміну дозволяє як швидко виявляти проблеми (наприклад, поширення інформації про епідеміологічну чи воєнну загрозу), так і прискорено поширювати шкідливу чи неправдиву інформацію.

3. Культура навчання в межах системи. В умовах постійних змін стійкість соціальних систем залежить від здатності до постійного розвитку розуміння процесів, що відбуваються, та їхнього впливу. Нові навички та зміни в поведінці у відповідь на виклики як для окремих осіб, так і для громади формуються у результаті формальної, неформальної або неформальної освіти. Розвиток культури навчання, відкритості до експериментів, обміну знаннями та нових навичок, а також інновацій, також сприяє стійкості громади.

4. Поліцентричність структури управління. Підвищенню резильєнтності громади сприяє здатність учасників громади приймати спільні рішення та здійснювати колективні дії. Успішність такого управління залежить від здатності до співпраці зацікавлених сторін, враховуючи їхню автономність, на різних рівнях прийняття рішень. Особливістю поліцентричності структури управління виступають інституційне різноманіття, широка участь зацікавлених сторін, культури, що сприяє навчанню та експериментуванню, а також покращення взаємозв'язку в громаді.

5. Розвиток соціального капіталу в громаді. Соціальний капітал – це сукупність налагоджених стосунків між людьми, на основі правил довіри та взаємності, а також активність контактів між ними. Розвивати його резильєнтність можна на трьох рівнях:

- між членами сільської громади, взаємодія яких ґрунтується на довірі, взаємності та почуттях спільноти;
- у взаємодії сільської громади з іншими зацікавленими громадами чи організаціями, в основі взаємодії яких є обмін ідеями, створення інновацій та запуск значних змін;
- у взаємодії сільської громади з різними рівнями влади та організацій, що відповідають за баланс інтересів та доступ до зовнішніх ресурсів.

6. Світогляд окремих осіб та громад. З точки зору розвитку громади, оптимістичне ставлення, спільні цінності, схожість переконань груп та окремих осіб в готовності до змін, сприйнятті нових поглядів та бачення практичного застосування знань дозволяє підвищити і їхню адаптивність та сприяти постійному прогресу.

7. Роль лідерства. У громаді як систем, об'єднання людей навколо спільних цілей, формування атмосфери довіри та керування змінами вимагає участі соціально відповідальних осіб, тобто лідерів. Оскільки лідерство може проявлятися в умовах свободи вибору, відповідно завданням лідера в громаді є досягнення консенсусу в переговорах, налагодження посередництва та модерація у забезпеченні балансу інтересів під час конфліктів. У сфері публічного управління громадою серед ключових компетенцій лідера, що забезпечують резильєнтність, виступають такі: стратегічне мислення, навички стимулювання внутрішньої відповідальності групи, комунікативна компетентність, швидке і обґрунтоване керування ризиками, моральний авторитет, гнучке реагування на зміни, здатність до співпраці [9].

8. Активне прийняття складної перспективи. Системам притаманне випадкове збурення, що робить її динаміку нелінійною. Тобто, вивчення лише причинно-наслідкових зв'язків недостатньо для розуміння складних процесів змін в системі, елементи якої переплетені. Тож врахування численних факторів впливу та розгляд з різних точок зору складної системи забезпечує ефективне втручання.

9. Локальне управління. Вирішальне значення у стійкості громади має надання права управління місцевим жителям та підприємцям, що мають тривалі родинні зв'язки у громаді.

10. Інфраструктура та послуги, які забезпечують комунікацію. Наявність місць, де члени громади можуть зустрічатися та проводити заходи є необхідними для налагодження комунікації в громаді. Нині активно використовуються як традиційні офлайн-майданчики, так і онлайн-майданчики, що набувають ширшої популярності.

Водночас забезпечення резильєнтності сталого сільського розвитку вимагає фундаментальних змін підходів державного управління, враховуючи їхню інституційну стійкість [10].

Хаустова В., Решетняк О., Зінченко В., спираючись на результати досліджень ОЕСР, наголошують, що інститути, які добре працювали в період стабільності в умовах кризи і шоків, можуть мати труднощі з відновленням після шоку. Тож автори запропонували інституційну стійкість розвивати через використання соціального капіталу, прийняття місцевих соціальних норм і цінностей, а також масштабування позитивного досвіду [11].

В основі підходу ОЕСР до резильєнтності сільських територій закладено такі три стратегічно важливі компоненти [12]: економічна спеціалізація регіонів, політика підтримки сільських інновацій, а також політика стимулювання використання технологій та цифровізації.

Робочою групою ОЕСР наголошується, що резильєнтність сільських територій вимагає зміни розуміння та підтримки сільської економіки. І хоча сільське господарство залишається традиційним сектором економічної діяльності, але нові сектори, такі як цифрові послуги та туризм, мають високу додану вартість і стають популярнішими. Відповідно, щоб проактивно керувати довгостроковою трансформацією сільських територій, необхідно на державному рівні визначити чітку місію серед пріоритетних секторів економіки в цих територіях. Це вимагає узгодження політик та відповідне перетворення економічних, інституційних та соціальних структур, а на вищих рівнях управління вписуватись в політику щодо зміни клімату та цифровізації. Резильєнтність сільських територій вимагає посилення зв'язків між сільськими та міськими територіями, зміцнення торговельних секторів та виробництва, а також активації потенціалу природних ресурсів. У цьому контексті вагомого значення набуває концепція розумної спеціалізації. Вона передбачає використання ще нереалізованого потенціалу території, враховуючи її ландшафт, історичні традиції та особливості економічної структури регіону, зокрема пов'язаних із віддаленістю від мегаполісів. Загалом використання місцевих активів і проактивність місцевих жителів є важливими компонентами стійкості та трансформації сільських територій. Нині економічні та технологічні умови обумовлюють необхідність розвитку підприємницького потенціалу сільських жителів. Тож навички, інфраструктура та ресурси громади мають забезпечувати напрацювання інновацій, що створюють нову цінність. Успіх їхньої підприємницької діяльності здебільшого залежить від якості, брендингу та спеціалізації ринків, і в меншій – від конкуренції за ціною.

Виходячи з викладеного, концептуальні засади резильєнтного сталого розвитку сільських територій ґрунтуються на здатності сільських громад адаптуватись до шоків, навчатись та трансформуватись, забезпечуючи баланс економічного зростання, соціального розвитку та екологічної відповідальності. В їх основі – ідеї комплексного підходу стійкості, цілісність розвитку, антикризове управління, адаптивність, гармонізація потреб. Комплексний підхід спирається на врахуванні багатовимірності сталого розвитку (екологічного, економічного та соціального) та складності управління в кризових умовах. Антикризове управління передбачає регулярний аналіз поточної ситуації, виявлення загрозливих обставин та розробку планів запобігання чи реагування на кризові явища, що дозволяє мінімізувати втрати, зберегти поточний стан чи скористатись можливостями для розвитку. Адаптивність громад ґрунтується на здатності засвоєння знань, навичок, формування нових компетентностей, експериментуванні та застосуванні нових знань для протидії повторним кризам. Гармонізація потреб в громаді зосереджена на узгодженні інтересів нинішніх та майбутніх поколінь в економічному зростанні та соціальному благополуччі без шкоди для довкілля, а також інтересів всіх членів громади незалежно від фізичних, ментальних чи соціальних особливостей.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Концепція сталого розвитку стала універсальною рамкою, що визначає принципи взаємодії між людиною, суспільством та природою в економічній, соціальній та екологічних сферах взаємодії. Однак гнучкість її трактування

різними науковими школами формує відмінне її наповнення: від ідеї екологічної економіки до багаторівневого управління, локальної автономії та ризик-менеджменту. Активізується дискурс її доповнення аспектами інституційної спроможності та здатність до адаптації в умовах системної невизначеності й кризових викликів.

У контексті сталого розвитку резильєнтність сільських територій забезпечується за рахунок стратегії економічної спеціалізації, політики підтримки сільських інновацій, а також використання технологій та цифровізації.

Вищий рівень резильєнтності проявляють сільські громади з активно функціонуючими соціальними мережами, які здатні сформувати атмосферу довіри та підсилити почуття приналежності між людьми. Зміцнення зв'язків між громадами й управлінськими органами сприяє раціональному залученню ресурсів і знань для подолання викликів. Відповідно, формування нових навичок і моделей поведінки, що ґрунтуються на позитивному ставленні, цінностях і переконаннях, сфокусованих на майбутньому, закладає фундамент стійкості сільських громад.

Ще однією характеристикою резильєнтності сталого сільського розвитку є спроможність місцевої демократії забезпечити інтереси широкого кола учасників громади. Зростає важливість лідерства, здатного заохочувати посередництво та участь в управлінні громадою. Різноманітність місцевої культури, думок, досвіду чи експертизи виступають основою для розподілу праці в громаді, спеціалізації та інновацій. Наявність майданчиків для комунікаційних зустрічей (онлайн та офлайн), активізація проведення громадських заходів також сприяють підвищенню стійкості громад.

Подальші дослідження варто зосередити на адаптації концептуальних засад резильєнтного сталого сільського розвитку до практики стратегічного планування розвитку сільських територіальних громад України.

Література

1. Бездетко К.С., Серьогіна Д.О. Сталый розвиток: еволюція підходів до визначення та сучасні інтерпретації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-4>.
2. Daly H.E. *Steady-State Economics: Second Edition with New Essays*. Chicago: Island Press, 2012. 344 p.
3. Biermann F. *Earth System Governance: World Politics in the Anthropocene*. Cambridge: MIT Press, 2014. 288 p. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262028226.001.0001>.
4. Escobar A. *Encountering development: The making and unmaking of the Third World*. Princeton: Princeton University Press, 2012. 290 p.
5. Данилишин Б.М. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку і трансформацій. Київ: Нічлава, 2006. 704 с.
6. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2020. 60 с.
7. Бицюра Ю., Манжула Є., Ллюхіна В. Проблеми забезпечення сталого розвитку в Україні. *Сталый розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-7>.
8. Hernández A.A. Resilience and its Core Principles – The key to Sustainable Rural Development? LDnet. URL: <https://ldnet.eu/resilience-and-its-core-principles-the-key-to-sustainable-rural-development/>.
9. Чумакова Г.В., Пасичнюк В.В. Лідерство в кризових умовах: публічне управління під час воєнного стану. *Успіхи і досягнення в науці*. 2024. № 1(1). С. 212–225. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1\(1\)-212-225](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1(1)-212-225).
10. Гуроров А.О., Пугачов М.І. Когерентна резильєнтність аграрно-економічних систем. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 400–404. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-58>.
11. Хаустова В.Є., Решетняк О.І., Зінченко В.А. Інститути та інституційна резильєнтність: сутність і роль у повоєнній розбудові економіки України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 77–92. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-77-92>.
12. Reinforcing Rural Resilience. OECD Rural Studies. Paris: OECD, 2025. 207 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/7cd485e3-en>.

References

1. Bezdiatko, K.S., Ser'ohina, D.O. (2025). «Sustainable development: the evolution of approaches to definition and modern interpretations». *Ekonomika ta suspil'stvo*. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-4>.
2. Daly, H.E. (2012). *Steady-State Economics: Second Edition with New Essays*. Island Press. Chicago. USA.
3. Biermann F. (2014). *Earth System Governance: World Politics in the Anthropocene*. MIT Press. Cambridge. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262028226.001.0001>.
4. Escobar, A. (2012). *Encountering development: The making and unmaking of the Third World*. Princeton University Press. Princeton. USA.
5. Danylyshyn, B.M. (2006). *Pryrodno-resursna sfera Ukrainy: problemy staloho rozvytku i transformatsij*. [Natural resource sector of Ukraine: problems of sustainable development and transformations]. Nichlava. Kyiv. Ukraine.
6. Lupenko, Yu.O. (2020). *Stratehichni napriamy staloho rozvytku sil's'kykh terytorij na period do 2030 roku*. [Strategic directions of sustainable development of rural areas for the period up to 2030]. NNTs «IAE» Kyiv. Ukraine.
7. Bytsiura, Yu., Manzhula, Ye., Iliukhina, V. (2025). «Problems of ensuring sustainable development in Ukraine». *Stalyj rozvytok ekonomiky*. № 1 (52). S. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-7>.
8. Hernández, A.A. Resilience and its Core Principles – The key to Sustainable Rural Development? LDnet. [Resilience and its Core Principles – The key to Sustainable Rural Development? LDnet]. Available at: <https://ldnet.eu/resilience-and-its-core-principles-the-key-to-sustainable-rural-development/>.
9. Chumakova, H.V., Pasichniuk, V.V. (2024). «Leadership in crisis conditions: public administration during martial law». *Uspikhy i dosiahnennia v nauksi*. № 1(1). pp. 212–225. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1\(1\)-212-225](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1(1)-212-225).
10. Hutorov, A.O., Puhachov, M.I. (2023). «Coherent resilience of agrarian and economic systems». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki*. Vol. 8. № 2. pp. 400–404. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-58>.
11. Khaustova, V.Ye., Reshetniak, O.I., Zinchenko, V.A. (2023). «Institutes and institutional resilience: essence and role in the post-war development of the economy of Ukraine». *Biznes Inform*. № 11. С. 77–92. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-77-92>.
12. (2025). Reinforcing Rural Resilience. OECD Rural Studies. Paris: OECD. DOI: <https://doi.org/10.1787/7cd485e3-en>.

Стаття надійшла до редакції / Received 18.01.2026
Опубліковано / Published 25.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 05.02.2026